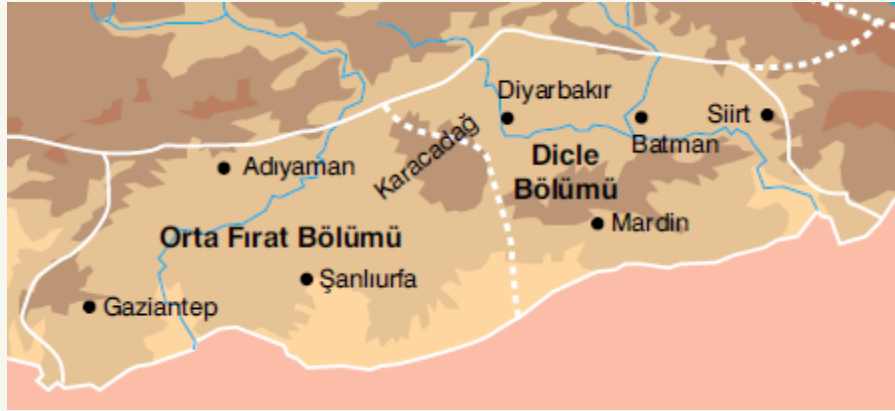

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

COĞRAFYA

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Karakteristik Özellikleri

- Yüz ölçümü en küçük bölgemizdir.
- Yüzey şekilleri en sade yapıli bölgedir.
- Yaz sıcaklık değeriierinin en yüksek olduğu bölgedir.
- Orman varlığı bakımından son sırada yer alır.
- Güneş enerjisinden yararlanma potansiyeli en yüksek olan bölgemizdir.
- Buharlaştırmanın en fazla yaşandığı bölgedir.

- Yüz ölçümü küçük olduğu için nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının üstündedir.
- Aşırı buharlaşma nedeniyle tarımda sulamaya en fazla ihtiyaç duyulan bölgemizdir.
- Nadasa gereksinimin en fazla olduğu bölgedir.
- Pamuk, antep fıstığı, kırmızı mercimek üretiminde en fazla paya sahiptir.
- Türkiye'nin en büyük barajı olan Atatürk Barajı bölgede bulunmaktadır.
- Petrolün tek üretildiği bölgedir.
- Madencilik, hidroelektrik enerji üretimi, tarım, bölgenin Türkiye ekonomisine en fazla katkı sağladığı alanlardır.

A. Bölgenin Coğrafi Özellikleri

I. Yer şekilleri

- Bölgenin batısından doğusuna doğru engebe artar.
- Karacadağ volkanik kütlesi, Mardin Eşiğı, Mazı Dağları bölgenin başlıca yükseltileridir.
- Bölgede platolar geniş yer kaplar. Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman bölgenin platolarıdır.
- Yer şekilleri oldukça sade yapılı olan bölgenin başlıca ovaları Harran (Altınbaşak), Suruç, Birecik, Ceylanpınar'dır. Bunlardan Harran ve Ceylanpınar ovaları fiziki haritada yeşil renkle gösterilir.
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kuzeyinde uzanan Güneydoğu Toros Dağları, Doğu Anadolu Bölgesi ile sınır teşkil eder.

2. Akarsuları

Bölge akarsuları, Fırat ve Dicle ile bunların kollarıdır. Bu akarsuların tarımsal hayat için önemi büyüktür. Fırat ve Dicle nehirleri bölgeyi terk ettikten sonra Basra Körfezi'ne dökülmeden birleşerek Şattülarap adını alırlar.

Fırat ve Dicle üzerinde GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) kapsamında birçok baraj yapılmıştır. En büyükleri;

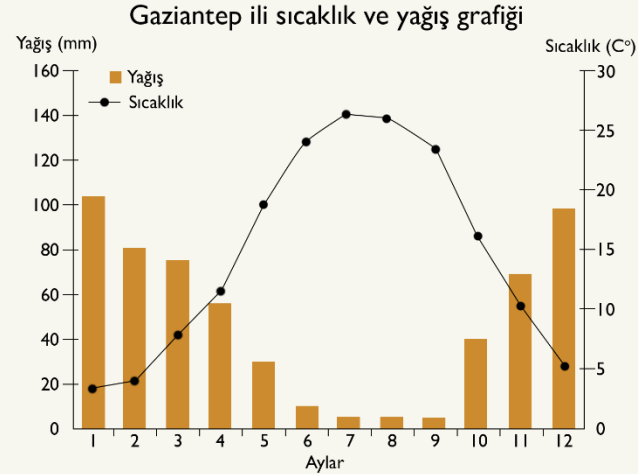
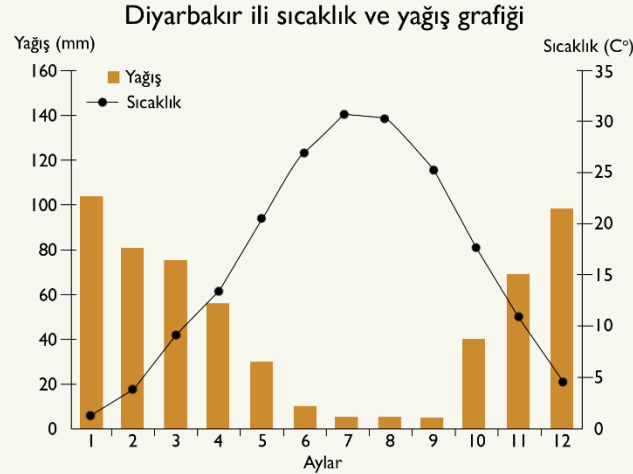
Fırat üzerinde	Atatürk Barajı
Dicle üzerinde	Kralkızı, Ilısu, Batman, Devegeçidi barajlarıdır.

3. Gölleri

Bölgede doğal göl bulunmaz. Bu sonuç üzerinde yer şekilleri ve iklim koşulları belirleyici olmuştur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yüzey şekilleri oldukça sade yapılıdır. Bu durum, gölün oluşabilmesi için gerekli olan bir çanağın varlığını kısıtlamıştır. Ayrıca aşırı buharlaşma şartları da su kütlesinin belirli bir alanda toplanmasını zorlaştırmıştır.

4. İklim ve Bitki Örtüsü

- Bölgenin batısında Akdeniz iklim koşulları hakimdir. Bir maki türü olan zeytinin varlığı, Akdeniz ikliminin görüldüğüne kanıttır. Doğusuna gidildikçe karasal iklim şartları belirir. Bitki örtüsünde bozkırlar hakim olur.

- Türkiye’de yaz sıcaklık ortalamalarının en yüksek olduğu bölgedir. Yaz aylarının bu kadar sıcak geçmesinde;
- Enlem
- Karasallık
- Samyeli (güneyden gelen çöl karakterli sıcak hava akımı) gibi faktörler etkili olmuştur. Aynı nedenlerden dolayı yıllık buharlaşma miktarının da en yüksek olduğu bölgemizdir.

- Bölge, yağış ortalamasında altıncıdır (400 – 600 mm). Orman varlığı en az olan bölgemizdir.
- Bölgenin kuzeyinden güneyine, doğusundan batısına doğru gidildikçe yağış miktarı azalır. Yükseltinin güneyde ve batıda daha az olması bu sonucun doğmasında etkili olmuştur.

5. Nüfus ve Yerleşme

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi nüfus miktarı bakımından 6. sıradadır. Ancak nüfus yoğunluğunda 2. sırada bulunur. Yüz ölçümünün küçük olması nedeniyle nüfus yoğunluğu fazladır.
- Bölgede nüfusun dağılışını kontrol eden etkenlerin başında su olanaklarının elverişliliği gelmektedir.
- Bölgenin batısında ve kuzeyinde nüfus daha fazladır.
- Gaziantep, bölgenin en önemli kentidir (sanayi, ulaşım sayesinde).
- Kırsal kesimlerinde toplu yerleşme dokusu görülür ve meskenlerde ise kerpiç, yapı malzemesi olarak kullanılmaktadır.

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde nüfusun yoğun olduğu alanlar arasında yer almaz?

- A) Su kaynaklarına yakın alanlar
- B) Sulama olanakları iyileşen ovalar
- C) Ulaşım açısından önemli kavşaklar
- D) Endüstrinin yoğun olduğu yerler
- E) Hidroelektrik enerjinin üretildiği yerler

KPSS 2009

6. Ekonomik Özellikler

a. Tarım

- Bölge tarımında en önemli sorun sulamadır. Bu sorunun çözümüne yönelik GAP adı ile bölgesel kalkınmayı hedef alan bir proje hazırlanmış ve yapımına başlanmıştır.

GAP ile hedeflenen gelişmeler şunlardır:

- Elektrik üretimi artacak,
- Sulanabilen tarım alanları genişleyecek,
- Tarımsal ürün çeşidi artacak,
- Tarımda makine kullanımı artacak,

- Birim alandan sağlanan verim artacak,
- Üretimdeki yıllara göre dalgalanma azalacak,
- İş olanakları çoğalacak,
- Bölge dışına göç azalacak ve bölge, göç almaya başlayacak,

- İklimle olan bağımlılık azalacak,
- Çiftçinin geliri artacak, hayat standartları iyileşecek,
- Bölgenin ikliminde uzun vadede değişimler yaşanacaktır.

ÖRNEK

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin hayata geçirilmesi, bu bölgede yoğun olarak yetiştirilen ürünlerden hangisinin üretim miktarının artmasında daha etkili olmuştur?

- A) Antep fıstığı B) Kırmızı mercimek C) Pamuk D) Tütün E) Buğday

KPSS 2011

ÖRNEK

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sulu tarımın yaygınlaşmasının aşağıdakilerden hangisi üzerinde etkili olması beklenmez?

- A) Tarımda makine kullanımının artmasında
- B) Nüfusun bölge içinde dengeli dağılmasında
- C) Tarım ürünlerinin çeşitlenmesinde
- D) Tarımsal üretimin artmasında
- E) Bölgeye göçün artmasında

KPSS 2006

b. Hayvancılık

Küçükbaş hayvancılık bölgede yaygındır. İklim ve bitki örtüsü koşulları küçükbaş hayvancılık için uygun şartlar oluşturur.

c. Endüstri

Bölgenin batısında (Gaziantep çevresinde) sanayi yatırımları daha fazladır. Ulaşım ve pazarlama imkanlarının daha elverişli olması, sanayinin burada toplanmasına olanak sağlamıştır.

Bölgedeki Başlıca Endüstri Kolları	
Sanayi Kolu	Geliştiği Merkezler
Dokuma	Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır
Çimento	Gaziantep, Şanlıurfa
Deri	Gaziantep, Adıyaman
Yağ	Gaziantep
Rafineri	Batman
Et kombinaları	Diyarbakır, Gaziantep

d. Maden ve Enerji

- Petrol çıkarılan tek bölgemizdir. Batman (Raman ve Garzan kuyuları), Siirt (Kurtalan), Adıyaman (Kahta), Mardin (Nusaybin) petrolün çıkarıldığı merkezlerdir.
- Fosfat yataklarının en fazla olduğu bölgedir. Mardin Mazı Dağı etekleri fosfatın başlıca üretim yeridir.
- Bölgede yer alan birçok barajdan enerji üretilmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Türkiye enerji üretimine hidroelektrik alanındaki katkısı fazladır.

e. Ulaşım

Bölge ulaşımında yer şekillerinin belirgin etkisi yoktur. Yol yapım maliyeti düşüktür. Adıyaman, Şanlıurfa, Siirt il merkezleri hariç, bölge illerinin merkezlerinde demir yolu ulaşımı gelişmiştir.

f. Turizm

Bölgenin başlıca turistik değerleri şöyledir:

- Harran Antik Üniversitesi, Balıklıgöl, Aynzeliha Gölü (Şanlıurfa)
- Hasankeyf (Batman)
- Nemrut Dağı heykelleri (Adıyaman)
- Diyarbakır surları
- Zeugma ve Belkıs (Gaziantep)

B. Bölgenin Bölümleri

I. Orta Fırat Bölümü

- Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman bölümün il merkezleridir.
- Yer şekilleri sade olup, çoğunlukla plato ve ovalardan oluşur.
- Bölgede yükselti ve engebesi en az olan bölümdür.
- Akdeniz iklim koşulları ve maki türleri görülür.

- Nüfus miktarı ve yoğunluğu Dicle Bölümü'ne göre daha fazladır. Sanayi, ulaşım, ticaret ve tarım imkanlarının elverişli olması nüfusun fazla olmasına neden olmuştur.
- Türkiye'de antep fıstığını en çok üreten bölümdür.
- Gaziantep, bölümün en önemli iç ticaret merkezidir.
- Dokuma, gıda, çimento, plastik, deri, tarım aletleri bölümde gelişen sanayi kollarıdır.

2. Dicle Bölümü

- Diyarbakır, Batman, Siirt, Mardin bölümün il merkezleridir.
- Yükselti ve engebe fazladır. Mardin Dağları ve Eşiği, Karacadağ önemli yükseltilerdir.
- Diyarbakır Havzası bölümün başlıca tarım alanıdır.
- Karasal iklim ve bozkır bitki örtüsü hakimdir.
- Diyarbakır, bölümün en önemli iç ticaret merkezidir.

- Madencilik Orta Fırat Bölümü'ne göre daha gelişmiştir. Petrol, fosfat ve doğal gaz bölümde çıkarılan yeraltı kaynaklarıdır.
- Petro – kimya, un, tuğla, kiremit, çimento, gıda, dokuma bölümde gelişen sanayi kollarıdır.
- Suriye sınırında bulunan Nusaybin'de sınır ticareti gelişmiştir.